

Rättviks kommun
lars.kratz@rattvik.se

Dnr 40-2010:2594
2011-03-17
1 (3)

Furudals centralskola
igun.gsahlberg@edu.rattvik.se

Kvalitetsgranskning av Furudals centralskola i Rättviks kommun

Helhetsbedömning

Skolinspektionen har granskat undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Furudals centralskola i Rättviks kommun. Granskningen har visat på brister och angelägna utvecklingsområden, men också på styrkor i verksamheten.

Inspektörerna har besökt och observerat lektioner i alla årskurser och hos alla undervisande engelsklärare. Lektionerna är förberedda av läraren och det finns goda exempel på hur läraren arbetar för att skapa en struktur och ett logiskt flöde för lektionen. Dock saknas i så gott som alla observerade lektioner en koppling till kursplanens mål eller ett tydliggörande av uppgifternas syfte. Eleverna är förhållandevis omedvetna om vad engelskundervisningens mål och krav är. Det är vidare oklart hur den undervisning som observeras ger eleverna förutsättningar för att utveckla de förmågor som kursplanen beskriver. Dels saknas inslag som anges som centrala i kursplanen, såsom uppgifter som ger eleverna möjlighet att utveckla sin kommunikativa förmåga och språkliga strategier, dels uppfattar inspektörerna att undervisningen, till viss del, håller en låg nivå i förhållande till kursplanens krav. Dessutom tydliggörs inte uppgifters syfte och mål, varför den observerade undervisningen tenderar att till stor del bestå av sysselsättning för eleverna än målinriktat lärande.

Vid alla observerade lektionspass, arbetar alla elever med samma material och samma arbetsuppgifter. I någon mån förekommer anpassade instruktioner och utökat lärarstöd, men utöver detta återfinns få inslag där elevernas förkunskaper, intressen och sätt att lära ligger till grund för undervisningen. Elevernas möjlighet till delaktighet i planeringen av engelskundervisningen är också mycket begränsad. Granskningen visar vidare på genomgripande och allvarliga brister i arbetet med särskilt stöd.

Granskningen visar också att viktiga rutiner för kvalitetsarbetet saknas vid skolan. Bland annat saknas ämnessamverkan mellan engelsklärarna, liksom uppföljning av kunskapsresultat och relationen mellan resultat på nationella provet och slutbetyget. En av lärarna känner till att andelen elever som får betyget Godkänt i engelska i årskurs

9 är högt, men ingen analys av detta resultat eller den undervisning som eleverna fått har gjorts.

De lektionsbesök som genomförts visar vidare på en klassrumsmiljö där kränkningar och beteende som stör ordningen inte alltid renderar någon reaktion från läraren. Lärarnas arbete för att involvera alla elever i undervisningen och skapa en trygg och stödjande lärandemiljö behöver utvecklas.

Identifierade förbättringsområden och brister

För att höja kvaliteten på undervisningen i engelska bedömer Skolinspektionen att insatser behöver prioriteras inom följande områden:

- Eleverna behöver ges förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Undervisningen behöver förändras så att den inrymmer verkliga möjligheter till kommunikation och inslag av respons och korrigerings så att eleverna också ges förutsättningar att utveckla och förfinas sin förmåga att kommunicera i olika sammanhang och med olika syften. Undervisningen behöver i större utsträckning bedrivas på engelska.
- Undervisningen behöver i större utsträckning planeras så att den fullt ut ger eleverna förutsättningar att utvecklas mot de nationella målen. Att läsa, lyssna, tala och skriva för olika syften och i olika sammanhang är centrala delar i den nationellt fastställda kursplanen, liksom förmågan att använda strategier för att lösa språkliga problem. Skolan behöver säkerställa att samtliga mål ingår i engelskundervisningen, oberoende av årskurs och termin.
- Elevens individuella förutsättningar, erfarenheter och sätt att lära behöver vara utgångspunkten för undervisningens planering. Skolan behöver hitta sätt att organisera undervisningen så att alla elever, såväl elever som utvecklas snabbt i ämnet som elever som har svårigheter, får verkliga utmaningar på sin nivå.

Skolinspektionen kräver dessutom åtgärder inom följande områden:

- Skolan förebygger och förhindrar inte kränkningar i tillräcklig grad och säkerställer inte att alla elever får tillgång till en trygg och stödjande lärandemiljö. Skolan måste utveckla arbetet med att uppmärksamma och motverka kränkningar och vidta åtgärder för att säkerställa att varje elev i skolan möts med respekt för sin person och sitt arbete (14 a kap. 7 § 1985 års skollag, Lpo 94 2.1 Normer och värden).
- Skolans arbete med särskilt stöd har genomgripande brister, vilket leder till att det finns elever som inte får det särskilda stöd de har rätt till. Skolan måste säkerställa att rektorns utredningsansvar, tillgången till särskilt stöd, arbetet med åtgärdsprogram och samverkan med hemmet möter författningarnas krav (5 kap. 1 § och 5 § 1985 års skollag, Lpo 94 2.4 Skola och hem).

Som ett resultat av de brister som identifierats vad gäller arbetet med normer och värden och arbetet med särskilt stöd, har Skolinspektionen också beslutat att tidigarelägga den regelbundna tillsynen av det offentliga skolväsendet i Rättviks kommun till våren 2011.

För en beskrivning av kvalitetsgranskningens resultat och Skolinspektionens bedömningar samt motivering av beslutet se bilagd rapport "*Kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska i årskurs 6-9 i Furudals centralskola i Rättviks kommun.*"

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 17 september 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de förbättringsområden och brister myndigheten identifierat. Om åtgärder ännu inte vidtagits ska huvudmannen ange tidplan för planerade åtgärder och vem som ansvarar för att genomföra åtgärderna.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:2594
Malin Söderberg,
Box 23069
104 35 Stockholm

eller via e-post, till malin.soderberg@skolinspektionen.se.

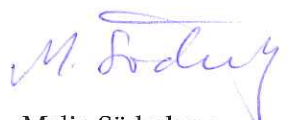
Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:2594) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har Lotta Hedén vilka deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Malin Söderberg
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1	Skolinspektionens rapport, " <i>Kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Furudals centralskola i Rättviks kommun</i> "
Bilaga 2	Sammanställning av svar i genomförd elevenkät i <i>Furudals centralskola</i>

Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Furudals centralskola i Rättviks kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 under hösten 2010 och våren 2011. Granskningen i Furudals centralskola i Rättviks kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser från alla granskade skolor kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport, där också litteraturlista ingår. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Utgångspunkter i granskningen är huruvida det, i enlighet med läroplanen och den nationella kursplanen, finns en ändamålsenlig och likvärdig lärandemiljö i undervisningen i engelska, som ger alla elever goda förutsättningar att uppnå de kunskapsmål och betygskriterier som finns formulerade för ämnet.

Följande frågeställningar är centrala i granskningen:

- Tillämpar lärarna i engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?
- Används särskiljande lösningar i engelskundervisningen (exv. i form av nivågruppering)? Säkerställer skolan i sådant fall elevernas möjligheter att utvecklas optimalt?

Ämnet engelska har delvis andra kunskapsteoretiska utgångspunkter än t.ex. matematik, genom att tillägnande i autentiska situationer och praktisk användning står i fokus, snarare än analys och förståelse. I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) beskrivs att skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola "kan kommunicera i tal och skrift på engelska". Detta funktionella synsätt präglar även kursplanen i ämnet där det fastslås att "utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga". Ämnets struktur nämns i löpande text men återfinns inte vare sig i Mål att sträva mot eller Mål att uppnå. Emellertid framställs inte sällan på lokal nivå behärskning av språkliga *elements* som ett eget mål snarare än som ett medel att utveckla en funktionell språklig kompetens. Även i den nya kursplanen för engelska, som gäller fr.o.m. 1 juli 2011, betonas den kommunikativa förmågan.

En kort sammanfattning av den bild som framträder av resultaten i engelska är att de allra flesta elever i den svenska grundskolan har goda eller mycket goda kunskaper. Den skillnad som finns mellan elevgrupper, och som i vissa undersökningar visar sig är

i tilltagande, är i grunden inte acceptabel men trots detta väsentligt mindre än i de flesta andra, jämförbara länder¹.

Flera studier visar att eleverna inte bara lär sig engelska i skolan utan i högsta grad också förvärvar mycket av sin språkliga kompetens, på sin fritid. I en framlagd doktorsavhandling i engelska vid Karlstads universitet², i vilken bland annat könsskillnader vad gäller språklärande utanför skolan fokuseras, framkommer att pojkar ägnar i snitt 43 procent av den sammanlagda tiden för det som definierats som fritidsengelska, åt dataspel och internet. Motsvarande andel för flickor är 6 procent. Denna skillnad ses som en viktig förklaring till varför pojkarna har ett större ordförråd i engelska än flickorna. Flickorna har emellertid bättre betyg i engelska.

En rapport från Skolverket³ visar att ungefär hälften av alla elever i åk 9 går i nivåindelade grupper. Motsvarande andel i åk 7 och 8 är ungefär var tredje elev. Vanligast är nivåbaserad gruppindelning i matematik, men det förekommer även i engelska. I sin lägesbedömning för 2009⁴ skärper Skolverket tonen vad gäller nivåindelning och säger att utvecklingen gått mot allt fler särskiljande lösningar och att det inte finns forskningsbaserade belägg för att detta skulle inverka positivt på elevernas resultat. Tvärtom påtalas risken för låga förväntningar samt negativa effekter på elevers motivation, lärande och självbild i grupper med elever som antas ha svårt att nå målen. Förväntningar på eleverna lägger ribban för undervisningen och stimulans mellan kamrater försvinner. Utifrån detta väljer Skolinspektionen att särskilt granska om eventuella särskiljande lösningar ger alla elever möjligheter att utvecklas optimalt.

Grunden för Skolinspektionens bedömningar av undervisningens ändamålsenlighet är de mål och anvisningar som finns i läroplanen och i kursplanen för ämnet. Därför har Skolinspektionen följande huvudfrågeställning i denna granskning: - Tillämpar lärarna i engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?

Resultat från granskningen redovisas under fyra huvudrubriker; *Undervisningens genomförande, Elevernas möjligheter att utveckla språk- och kommunikationsfärdigheter, Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete* samt *Särskilt stöd i engelska*. Under dessa rubriker redovisas granskningsområden med utgångspunkter i läroplanen och/eller kursplanen. För vissa moment, särskilt de som rör lärarnas förmåga att genomföra en

¹ Bonnet, G. (ed.) *The Assessment of Pupils' Skills in English in Eight European Countries 2002*, European network of policymakers for evaluation of education systems. <http://cisad.adc.education.fr/revaf/>

² Sundqvist, P. (2009) *Extramural English Matters: Out-of-School English and Its Impact on Swedish Ninth Graders' Oral Proficiency and Vocabulary*

³ Skolverket (2006a) *Attityder till skolan 2006. Elevernas och lärarnas attityder till skolan*. Skolverket/Fritzes (Rapport 299).

⁴ Skolverket (2009b) *Skolverkets lägesbedömning 2009*. Stockholm: Skolverket/ Fritzes (Rapport 337).

ändamålsenlig undervisning har bedömningsgrunder även hämtats från forskning och beprövad erfarenhet.

För att kunna göra sammanvägda bedömningar, är de lektionsobservationer som inspektörerna genomför viktiga inslag. Betydelsefullt är också att samla och beakta information som ges av dem som är verksamma i skolan. Därför genomförs intervjuer med lärare, rektor och elever. Lärare och elever ges också möjlighet att i enkäter skriftligt redovisa hur de ser på engelskundervisningen.

Beskrivning av skolan

Furudals centralskola har årskurserna 1 till 9 och förskoleklass och ligger i norra delen av Rättviks kommun. Totalt på skolan finns ungefär 110 elever, med en klass per årskurs. Eleverna i årskurs 6 och 7 undervisas tillsammans i alla ämnen förutom svenska, engelska och matematik där eleverna har grupperats utifrån stödbehov.

Skolan har sedan november 2010 en vikarierande rektor som är tillförordnad vårterminen ut.

Furudals centralskola har sammantaget förhållandevis goda resultat, både avseende genomsnittligt meritvärde och andel behöriga till nationellt program. Andelen elever som nått målen i alla ämnen ligger också över snittet i riket, men har varierat kraftigt de senaste fem åren. Resultaten för engelska har förbättrats något de senaste två åren.

I Skolverkets inspektionsrapport från år 2004 bedömer Skolverket bland annat att skolan behöver vidta åtgärder för att säkerställa att alla elever ges det stöd de har rätt till, att elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen behöver öka och att samarbetet inom skolan rörande övergångsrutiner och pedagogiska frågor behöver utvecklas.

Skolans organisation av engelskundervisningen

Engelskundervisningen vid Furudals centralskola bedrivs huvudsakligen i helklass. Från terminsstarten vårterminen 2011 läser eleverna i sexan och sjuan i åldersblandade grupper som grundar sig i elevernas stödbehov. Detta innebär att det finns en liten grupp, "blå gruppen", som består av sex elever som undervisas av en lärare och en resurslärare. Den andra gruppen, "röda gruppen", består av tretton elever och undervisas av en lärare. Utöver denna organisation ges också stöd i "Lugnet". Detta är en stödfunktion där elever i behov av särskilt stöd i engelska får sin engelskundervisning.

Elevernas resultat i engelska

Furudals centralskola är en liten skola, med få elever i varje årskurs. Detta gör att resultat uttryckta i procent bör tolkas med viss försiktighet. Av resultaten för det

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

4 (32)

nationella ämnesprovet i årskurs 5 framgår dock att eleverna år 2009 och 2010 nådde lägst resultat på den del av provet som mäter hörförståelse.

Figur 1 Nationella ämnesprov i engelska åk 5, andel (%) elever som nått målen för proven

Delprov	2007		2008		2009		2010	
	pojkar	flickor	pojkar	flickor	pojkar	flickor	pojkar	flickor
- Samtala/tala	75,0	83,3	100	83,3	85,7	100	100	100
- Lyssna/förstå (skriva)	100	83,3	100	100	57,1	0,0	50,0	0,0
- Läsa/förstå (skriva)	100	100	80,0	66,7	85,7	100	50,0	0,0
- Skriva	75,0	83,3	100	100	100	100	50,0	100

Källa: skolans egna siffror

En sammanställning över resultaten för nationella ämnesprovet i årskurs 9 samt slutbetygen i engelska visar att andelen elever som får betyget Godkänt är upp till 20 procentenheter högre än i riket i stort. Andelen elever som når ett högre betyg än godkänt är upp till 20 procentenheter lägre än i riket i stort. Sammanställningen visar också att flickorna i större utsträckning än pojkarna får G, medan pojkarna är överrepresenterade i kategorin elever som inte nått målen för ämnet, både i provet och i slutbetyget. Av Skolverkets statistik framgår att nästan en tredjedel av eleverna, 26,7 procent, får ett högre slutbetyg än provbetyg. I snitt i riket är motsvarande resultat 10,9.

Figur 2 Nationella ämnesprov i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen för proven

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	58,3	57,1	60,0	25,0	42,9	0,0	16,7	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0
2008	42,9	36,8	55,6	39,3	47,4	22,2	3,6	5,3	0,0	14,3	10,5	22,2
2009	66,7	65,2	71,4	13,3	13,0	14,3	10,0	8,7	14,3	10,0	13,0	0,0
2010	45,9	40,0	58,3	35,1	36,0	33,3	16,2	20,0	8,3	2,7	4,0	0,0

Källa: skolans egna siffror

Figur 3 Slutbetyg i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	54,5	83,3	20,0	27,3	16,7	40,0	18,2	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0
2008	35,7	26,3	55,6	42,9	47,4	33,3	10,7	15,8	0,0	10,7	10,5	11,1
2009	50,0	44,0	71,4	31,3	36,0	14,3	12,5	12,0	14,3	6,3	8,0	0,0
2010	54,1	54,2	53,8	21,6	16,7	30,8	18,9	20,8	15,4	5,4	8,3	0,0

Källa: skolans egna siffror

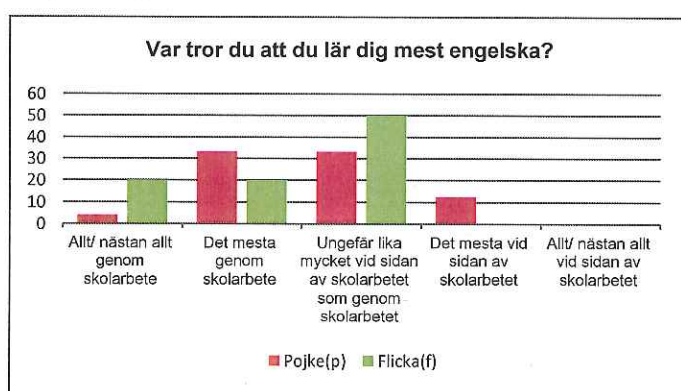
Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

5 (32)

I den elevenkät som ingår i granskningen är en av frågorna "Var tror du att du lärt dig det mesta av vad du kan i engelska?" Av enkätsvaren framgår att eleverna uppfattar att de i förhållandevis hög grad lär sig den engelska de kan genom skolarbete. Ungefär 10 procent av pojkarna tror att de lär sig det mesta vid sidan av skolarbetet, och hälften av flickorna och en tredjedel av pojkarna uppfattar att de lär sig lika mycket genom skolarbete som genom andra aktiviteter.

Figur 4 Fråga 17 i elevenkäten

Motivering till beslutet

På följande sidor ges en beskrivning och en bedömning av den granskade undervisningen i engelska. De grunder och kriterier som använts vid bedömningarna är främst hämtade ur läroplanen för grundskolan och den nationella kursplanen för engelska. För vissa granskningsområden har även exempel på framgångsfaktorer som framkommit i forskning och beprövad erfarenhet använts.

Inspektörernas bedömning av åtta lektioner i årskurserna 6-9 redovisas i punktdiagram. Resultat från genomförda intervjuer med elevgrupper, lärargrupper och rektorn kommenteras i löpande text, liksom två enkätsvar från enskilda lärare och 40 enkätsvar från elever. I slutet av varje avsnitt finns en sammanfattande bedömning där information från de olika underlagen har beaktats.

A. Lärandemiljö och genomförande

A 1. Trygg och stödjande lärandemiljö

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

6 (32)

Ur läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94):

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära.

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevernas tillit till den egna förmågan.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

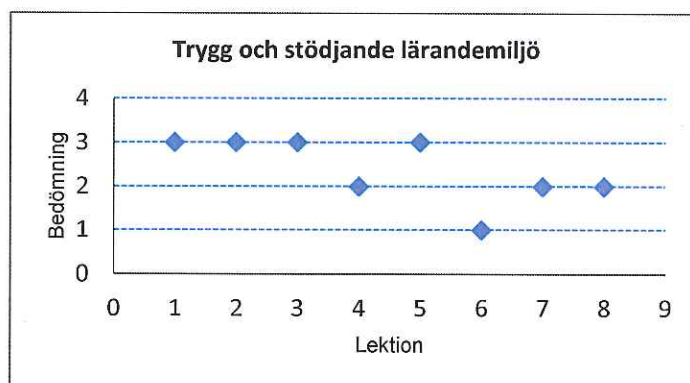
- Präglas lektionerna av en positiv, avslappnad och respektfull atmosfär?
- Främjas elevernas personligheter och respekt för varandra
- Säkerställer lärarna ordningen?
- Har lärarna positiva förväntningar på eleverna?
- Stötts elevernas självförtroende och tillit till den egna förmågan?
- Involveras alla elever?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Trygg och stödjande lärandemiljö*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 5 | diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under lektionsbesöken uppfattar Skolinspektionen exempel på hur lärarna försöker att skapa en positiv och avslappnad atmosfär, till exempel genom att småprata om elevernas jullov eller på annat sätt låta dem komma till tals. Flera gånger observeras hur lärare försöker att ge talutrymme till tysta elever och ger positiv feedback till eleverna. Vidare råder det huvudsakligen en respektfull ton emellan lärare och elever och lärarna tilltalar eleverna på ett positivt sätt.

Inspektörerna iakttar dock vid flera tillfällen hur verbala kränkningar elever emellan eller uppträdande som stör ordningen passerar tillsynes obemärkt, i såväl klassrum som korridorer, trots lärares närvaro. Vid ett tillfälle lyssnar läraren när två elever inför klassen talar illa om en frånvarande elev. Läraren avbryter deras samtal med ett skämtsamt "men, vad elaka ni är!" Eleverna förklarar då för läraren varför just denne elev förtjänat de tillmälen som eleverna gett uttryck för, vilket läraren bemöter med ett "okej." Vid en annan lektion observeras hur elever smäller med dörrar, svär, avbryter läraren och andra elever och ropar glåpord åt varandra, utan annan reaktion än tystnad från läraren. Även under en av Skolinspektionens elevintervjuer upplever inspektörerna hur eleverna förolämpar och hånar varandra; ett beteende som inte upphör trots inspektörernas upprepade tillsägelser. Vid ett tillfälle brottas två elever i en korridor med fyra av skolans personal i närheten, utan att någon ingriper.

Vid flera lektioner ser inspektörerna elever som blir exkluderade från undervisningen. En elev saknar lärobok två lektioner i rad och kan således inte delta i undervisningen; han tillåts då sitta av tiden. En elev sitter själv två lektioner i rad, trots att lektionen kräver parövningar. Vissa elever blir vid upprepade tillfällen avbrutna av andra, utan att läraren ingriper och säkerställer att de får komma till tals. Vid flera lektioner kommunicerar läraren bara med aktiva elever, som genom handuppräckning eller annat visar att de vill delta. Det förekommer att läraren försöker att få fler elever att tala, men denna uppmuntran sker huvudsakligen genom att läraren ställer flera ja- eller nej-frågor till eleverna, vilket inte ger dem något egentligt talutrymme. Det förekommer också vid flera lektioner att läraren använder en jargong där man pratar om undervisning eller aktivt deltagande som tråkigt; "vilken otur, nu är det din tur", "ju snabbare ni blir klara med leken, desto snabbare får ni gå från lektionen".

Underlag från intervjuer och enkäter

Den elevenkät Skolinspektionen genomfört i samband med granskningen visar att eleverna upplever att det är en trevlig stämning på lektionerna. Ungefär 80 procent av eleverna upplever att påståendet att de får arbetsro under lektionerna stämmer ganska bra. Lärarna framhåller också att en grundförutsättning för att undervisningen ska fungera är att klassrummet är en trygg och stödjande miljö.

Lärarna bekräftar att det förekommer att ordningen brister vid vissa lektioner. De beskriver också att de saknar värdegrundsdiskussioner för att skapa samsyn och ett gemensamt förhållningssätt. Detta stämmer också med den bild som rektorn ger av arbetet med ordning och värdegrund. Lärarna beskriver vidare att de uppfattar att skolan ibland inte tar tag i ordningsproblem eller liknande, och att detta i vissa fall kan ha resulterat i att några elever halkar efter. Enligt den handlingsplan för årskurserna 6 till 9 som ingår i skolans arbetsplan ska värdegrundsarbetet ha en central roll i all undervisning och vuxna på skolan föregå med gott exempel genom att alltid agera och reagera på sådant som är orätt.

Eleverna beskriver i intervjuerna att arbetsron varierar beroende på såväl klass som dagsform. Flera elever berättar också att det förekommer att eleverna skrattar åt varandra om man säger fel. Eleverna uppfattar att lärarna vet vilka elever som inte "tål att man skrattar åt dem" och säger till om så skulle ske.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Trygg och stödjande lärandemiljö* har mer svagheter än styrkor och är ett synnerligen viktigt utvecklingsområde. I lärarintervjuer och lektionsbesök framkommer att det finns en önskan att skapa en relation till eleverna. Denna intention är viktig och en styrka. Viljan till relation får dock inte stå i vägen för den professionella lärarrollen, där en viktig del är att verka för en trygg och stödjande lärandemiljö. Det är angeläget att skolan arbetar för att utveckla en samsyn kring värdegrundsarbetet. Lärarna behöver också hitta sätt att utveckla lärandemiljön så att den blir en trygg och stödjande lärandemiljö för samtliga elever vid skolan. Det är inte acceptabelt att det förekommer kränkningar i klassrummet, eller att elever tillåts tala illa om varandra inför lärare och klass, utan att lärare tydligt reagerar. Skolan måste snarast vidta åtgärder för att säkerställa att varje elev i skolan möts med respekt för sin person och sitt arbete.

A 2. Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet

I den nationella kursplanen i engelska anges mål att sträva mot vilka uttrycker den inriktning undervisningen ska ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper och förmågor. De tydliggör därmed de kunskapskvaliteter som är väsentliga i ämnet. Dessa mål utgör det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevernas kunskapsutveckling. Mål att uppnå anger den miniminivå av kunskaper som alla elever ska uppnå det femte respektive nionde skolåret. Kursplanen är utformad för att klargöra undervisningens inriktning och vad alla eleverna ska lära sig men lämnar samtidigt stort utrymme för lärare och elever att välja stoff och metoder.

I nationell och internationell forskning som undersöker vad som karaktäriserar framgångsrika skolor och skickliga lärare, beskrivs ett antal förutsättningar och förhållningssätt som särskilt gynnsamma för goda resultat. Bland annat framhålls förmågan att skapa motivation, dvs. att väcka elevernas nyfikenhet och intresse, vilket även läroplanen anger att läraren har ett ansvar för. Utmärkande för skickliga lärare är att de fokuserar på det som är väsentligt, de tydliggör kursplanens mål och kan tydligt förklara och illustrera vad det är eleverna ska lära sig, vilket i sin tur gynnar eftersträvad metakognition.

Lärarnas förmåga att presentera information klart och levande, strukturera materialet, ställa mer komplexa frågor och att fänga upp och vidareutveckla elevernas idéer framträder likaså som en central faktor. Skickliga lärare visar stor respekt för sina elever och de har höga förväntningar på att de ska nå målen. Feedback har stor betydelse för elevers lärande och skickliga lärare ger snabb återkoppling till eleverna för att säkra deras förståelse och kunskapsutveckling.

Utifrån forskningsresultat utmärks skickliga lärare vidare av att de är passionerade när det gäller lärande och undervisning. De siktar högre än bara mot "uppnåendemålen", vilket även läroplanen ger i uppdrag.

De lärare som kan använda en bred repertoar av strategier, t.ex. erfarenhetsbaserade och framgångsrika metoder och varierade arbetsformer är vanligtvis mest framgångsrika, enligt forskningen. Deras val av olika strategier är medvetna utifrån en analys av nationella mål och därmed även enskilda elevers behov, snarare än slumpmässigt eller vanemässigt.

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

9 (32)

Utgångspunkter för detta granskningsområde har i stor utsträckning hämtats i forskningen kring vad som utmärker skickliga lärare och framgångsrika skolor⁵. Granskningen respekterar dock det utrymme som lärare och elever har att välja stoff och metoder. Viktigt är emellertid att undersöka hur väl valda metoder fungerar samt huruvida de stämmer överens med målen i läroplanen och kursplanen.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

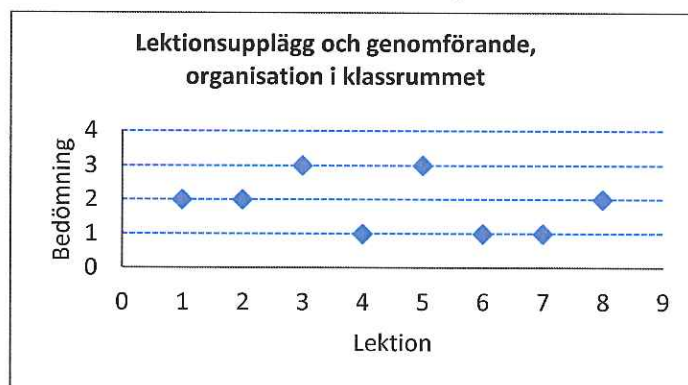
- Finns effektiva rutiner i klassrummet?
- Finns ett tydligt syfte/mål för lektionen, presenteras det för eleverna, utvärderas det?
- Har lektionen ett logiskt flöde, hänger delarna ihop, varierar svårighetsgraden?
- Används lektionstiden effektivt?
- Ger läraren tydliga instruktioner och förklaringar?
- Stärker läraren elevernas motivation för aktiviteter och uppgifter?
- Har läraren ändamålsenliga undervisningsstrategier?
- Vet varje elev vad han/hon förväntas göra?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 6 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

⁵ I den övergripande rapporten, som sammanfattar granskningsresultaten från de deltagande skolorna, finns referenslista.

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

10 (32)

De lektioner som observerats genomförs, med ett par undantag, enligt en struktur där läraren först leder ett kollektivt samtal med eleverna på engelska, vilket följs av genomgång av den aktuella texten i läroboken och tillhörande övningar i arbetsboken. Under ett par lektioner får eleverna möjlighet att planera terminens arbete utifrån kursplanens mål. De får också fundera över önskat innehåll och arbetsformer i ämnet.

Lärarna förefaller vara förberedda för lektionerna, men endast undantagsvis anslås lektionens innehåll på skrivtavlan eller liknande vid lektionens början. I de fall där så sker noteras lektionens start- och sluttid och samtliga planerade moment på tavlan samt går igenom muntligt, vilket ger eleverna en möjlighet att orientera sig i lektionsupplägget. Vid någon lektion förklaras syftet med lektionens arbete, men inspektörerna observerar inte någon koppling av lektionens eller enskilda uppgifters koppling till kursplanens lärandemål. Vid de observerade lektionerna finns ingen avslutande utvärdering för att följa upp i vilken mån de avsedda målen nåtts. I den mån det material och de uppgifter som används introduceras, är introduktionen kort och innehåller huvudsakligen information om vad som ska göras och vilka sidor som är aktuella. Lärobokens texter sätts inte in i något sammanhang, utan läraren meddelar bara att nu är det dags för nästa text. Försök att väcka elevernas intresse och motivation inför nya texter eller uppgifter sker huvudsakligen genom en kort kommentar kring lärobokens bild till texten

Överlag är det också en lektionsplanering med många moment som möter eleverna, och det är vanligt att en ny text avhandlas på en lektion. I en klass observeras hur en tämligen avancerad text introduceras, läses och bearbetas på 20 minuter. Det efterarbete som enligt instruktionen kvarstår är glosläxa på de nya ord som återfunnits i texten. Detta höga tempo leder till en ytlig bearbetning av texterna där nya glosor och kunskap om textens händelseförlopp står i centrum. De möjligheter som materialet ger till lästräning, muntlig eller skriftlig kommunikation eller kunskap om engelsktalande kulturer tas således inte till vara. Endast vid enskilda tillfällen observerar inspektörerna hur läraren följer upp svårigheter eller lyfter elevernas funderingar eller diskussion i grupp eller helklass. Detta arbetssätt och avsaknaden av tydligt mål och syfte för arbetet, leder också till att arbetet under lektionerna till övervägande del blir mer sysslande än lärande.

Så gott som samtliga observerade lektioner börjar för sent. Flertalet elever är inte på plats i klassrummet vid lektionsstarten och läraren är inte alltid redo att inleda lektionen på utsatt tid. Flera lektioner slutar också några minuter innan utsatt tid, då eleverna hunnit igenom de uppgifter som planerats av läraren, alternativt fylls tiden upp med att eleverna får börja arbeta med läxan.

De instruktioner som ges är i huvudsak tydliga. Vid någon lektion observeras hur läraren med hjälp av gester och muntliga signaler som "Listen up! This is a very important part" hjälper eleverna att följa en instruktion på engelska.

Av elevenkäten framgår att så gott som samtliga elever upplever att läraren undervisar och förklarar bra.

Figur 7 Fråga 4 i elevenkäten

Underlag från intervjuer och enkäter

Av de lärarenkäter som Skolinspektionen tagit del av framgår att lärarna har en tanke kring vilka mål som ligger till grund för lektionens arbete. Flera av lektionerna syftade, enligt enkäten, till att träna elevernas förmåga att använda engelska för att kommunicera, utveckla elevernas förmåga att förstå talad engelska samt att utveckla sin förmåga att använda engelska muntligt i olika sammanhang för att berätta, beskriva, förklara och motivera sina åsikter. Skolinspektionen kan dock inte se hur den undervisning som observerades infriade dessa mål (se bedömningar i avsnitt B *Möjligheter att utveckla språk- och kommunikationsförmågor i engelska – kursplanefokus nedan*).

Lärarna uppger också i intervjun att de behöver bli bättre på att synliggöra undervisningens mål och syfte för eleverna. Ett arbete har genomförts i kommunen där lärarna har tagit fram matriser för sitt ämne, för att kunna tydliggöra undervisningens mål och krav för eleverna. Det visar sig dock i intervjun att denna matris används i begränsad utsträckning vid skolan och då huvudsakligen för att informera om målen, men sällan för att ge återkoppling på elevens kunskapsutveckling. Den lärare som är ämnesansvarig uppger också att det är oklart hur den ska användas.

Eleverna beskriver i intervjuer att de får mycket information om kursens mål – "mer än vi kan ta till oss" som en elev beskriver det. Trots detta erfar inspektörerna att eleverna har en grund kunskap om ämnets mål och vilka kunskaper och färdigheter de ska utveckla inom ramen för ämnet. Eleverna berättar vidare att den information de får om mål och syfte är generell för kursen och inte kopplad till specifika lektioner eller uppgifter. Eleverna har också svårt att ge exempel på vilka färdigheter de tränat och utvecklat vid de besökta lektionerna och i engelskundervisningen i allmänhet.

När eleverna ombeds beskriva engelskundervisningen är "mycket grammatik", "fylleriövningar", "arbete i work book" och "mycket samma sak" vanliga utsagor. Detta stämmer förhållandevis väl med inspektörernas intryck från de besökta lektionerna. En elev uttrycker att han skulle vilja arbeta mer med att utveckla sin

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

12 (32)

förmåga att förstå och uttrycka sig på engelska, eftersom de sällan ges möjlighet att träna detta; två av de mål som av läraren lyfts fram som centrala för de lektioner denne elev haft under Skolinspektionens besök. Detta förstärker behovet av att lektionen inrymmer ett klargörande av lektionens mål samt en utvärdering av detsamma.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet* har mer svagheter än styrkor. Det finns, i skolans undervisning, goda exempel på hur läraren kan verka för att skapa en tydlighet och struktur, genom att, exempelvis, skriva lektionsplaneringen på tavlan och ge tydliga instruktioner. Dock förefaller undervisningen i alltför stor grad präglas mer av sysslande än av lärande. Kursplanens mål och kopplingen mellan dessa och de aktiviteter som genomförs måste förtydligas. Vidare måste skolan säkerställa att undervisningen planeras och genomförs på ett sätt som gör att eleverna verkligen lär sig något under lektionerna.

A 3. Anpassning av undervisningen till elevers olika behov

Ur Lpo 94:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Läraren ska, utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel, stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Anpassas instruktioner och uppgifter till elevernas skillnader när det gäller motivation, prestationsnivå, sätt att lära, inlärningstakt?
- Får elever som behöver stöd under vanlig lektion sådant?
- Får högpresterande elever mer utmanande uppgifter?
- Kontrolleras specifika problem när det gäller enskilda elevers förståelse?

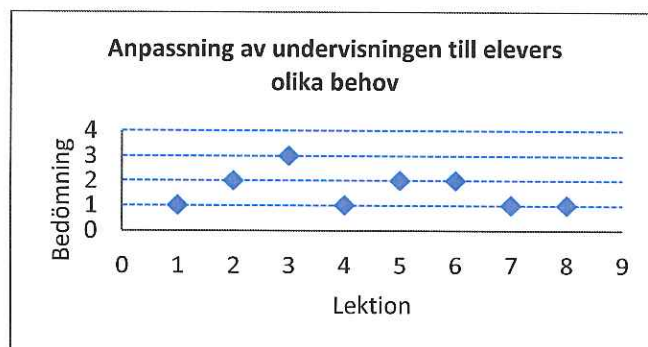
Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Anpassning av undervisningen till elevers olika behov*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

13 (32)

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 8** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Den undervisning Skolinspektionen observerar är planerad så att alla elever gör samma uppgifter i samma lärobok. Lärarna beskriver dock att eleverna har olika förkunskaper och inläringstakt. Även i den lilla grupp som satts samman för att stötta några elever med bristande förkunskaper observeras ett enhetligt upplägg, med samma övningar på samma tid till samtliga elever. Detta trots stora skillnader i förkunskaper och behov; en elev beskrivs ha mycket begränsade förkunskaper och en elev bedöms ha relativt goda förkunskaper och huvudsakligen i behov av stöd med skrivandet. I en klass observeras att en elev saknar lärobok två lektioner i rad. Eleven kan således inte delta i arbetet med övningar eller hemläxa. Vid flera lektioner observerar dock inspektörerna att lärarna gör försök att säkerställa att alla elever uppfattat vad de ska göra samt försöker att organisera undervisningen så att elever i behov av stöd, ska kunna få detta. Trots att undervisningen som helhet är styrd och inte lämnar så stort utrymme för att färgas av elevernas intressen, iakttas försök att fånga upp elevernas intressen i de friare inslagen i undervisningen.

Överlag uppfattar Skolinspektionen att den undervisningen som observerats ges på en grundläggande nivå och inte fullt ut ger förutsättningar för att utveckla de färdigheter som krävs för de högre betygen. Detta gäller framförallt i de högre årskurserna. Till exempel, översätter läraren rutinmässigt flertalet instruktioner till svenska, även i årskurs 8 och 9. De uppgifter som ges till texter kräver inte någon djupare förståelse och utmanar inte elevens förmåga att läsa och förstå. Elever som tycker att det är svårt att formulera sig, ges inte sällan alternativet att "ta det på svenska". När eleverna uppmanas sammanfatta den lästa texten på svenska för att kontrollera att de förstått, uppger två elever att de förstått texten, men får trots detta instruktionen att översätta. Inspektörerna ser inte att det finns svårare uppgifter till de elever som snabbt blir färdiga eller som uppger att en uppgift är lätt. Om någon elev blir klar tidigare än resten av gruppen, rättar läraren vanligtvis elevens svar.

Vid de lektioner som observeras är det tämligen vanligt att lärarens kontroll av elevernas förståelse sker genom att fråga klassen och låta elever som räckt upp handen

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

14 (32)

svara. I ringa mån går läraren runt i klassrummet och diskuterar eventuella svårigheter med eleverna. Att diskutera varför något är på ett visst sätt eller säkerställa att alla förstått är inte något som ges utrymme under de observerade lektionerna. Vid ett tillfälle lyssnar eleverna på en relativt avancerad text, med medelsnabb engelska. Fem kontrollfrågor ställs till gruppen, som följer upp i vilken mån de uppfattat delar av händelseförloppet. Därefter går läraren igenom de ord från texten som eleverna ska lära sig till nästa vecka. Av de frågor som kommer från eleverna i samband med detta, står det klart att några elever svårigen kan ha förstått texten, då de inte förstår flera av de centrala ord som förekommer i denna.

Underlag från intervjuer och enkäter

Av svaren i lärarenkäten framgår att en central del i anpassningen verkar vara användandet av både engelska och svenska för att eleverna ska förstå instruktioner. I enkäter och intervjuer nämner lärarna också lättare och svårare texter och uppgifter. Anpassningen verkar dock i huvudsak vara en anpassning i svårighetsgrad, inte utifrån elevernas olika sätt att lära eller en anpassning till elevernas förkunskaper eller erfarenheter.

I elevintervjuerna bekräftas den bild observationerna och intervjun med lärarna ger. Eleverna uppger att alla elever för det mesta arbetar med samma texter och uppgifter. Några elever känner dock till att vissa elever kan få färre glosor eller göra muntliga glosförhör. Majoriteten av de elever Skolinspektionen talar med, framförallt i de högre årskurserna, upplever dock att undervisningen är lite för lätt. De beskriver också att texterna ibland kan vara mycket avancerade, men att uppgifterna är enkla och inte kräver så mycket av dem. Något som också inspektörerna noterat i samband med lektionsbesöken. Eleverna beskriver också att de uppfattar att undervisningen inrymmer förhållandevis lite anpassning för individuella skillnader. De beskriver att undervisningen "ligger någonstans under mitten – duktiga elever får fler uppgifter, svaga elever får hoppa över det de inte hinner".

I samband med vårterminens början, vilket sammanfaller med Skolinspektionens besök, har skolan organiserat två årskursgemensamma nivågrupper i årskurs 6 och 7. Lärarna beskriver att syftet är att anpassa undervisningen efter elevernas förkunskaper och behov, men ingen överlämning har gjorts och det tycks inte finnas någon plan för hur undervisningen ska planeras eller genomföras för att möta dessa behov. Lärarna uppger dock att detta är ett försök som ska utvärderas om några veckor.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Anpassning av undervisningen till elevers olika behov* har mer svagheter än styrkor. Det är angeläget att skolan säkerställer att elevernas individuella förutsättningar, erfarenheter och sätt att lära är utgångspunkten för undervisningens planering. Vidare behöver skolan hitta sätt att organisera undervisningen så att alla elever, såväl elever som utvecklas snabbt i ämnet som elever som har svårigheter, får verkliga utmaningar på sin nivå.

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

15 (32)

A 4. Elevernas medverkan, ansvar och inflytande

Ur Lpo 94:

Läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärnin g och för sitt arbete i skolan, se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över och ta ansvar för sin egen språkinlärnin g och att medvetet använda arbetssätt som främjar den egna inlärnin gen, utvecklar sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera uppgifter, på egen hand och i samarbete med andra.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

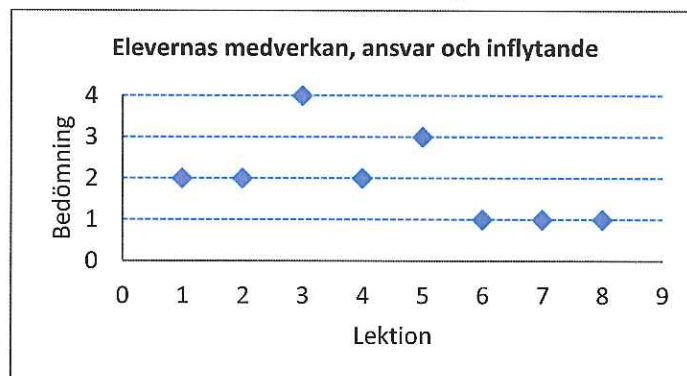
- Har eleverna möjlighet att delta i planering och upplägg av undervisningen?
- Ger läraren förutsättningar, redskap och möjligheter för eleverna att kunna ta ansvar för sitt eget lärande?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 9 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

16 (32)

Under en av de observerade lektionerna planeras vårens arbete med hjälp av eleverna och deras intressen. Läraren läser upp och förtydligar målen för ämnet för eleverna. Eleverna ges sedan uppgifter där de får möjlighet att fundera över och markera vilken typ av uppgifter de tycker om att arbeta med, vad de tycker att de är bra på och vad de redan kan i engelska. Läraren berättar att hon vill sammanställa detta för att de ska kunna planera vårens undervisning.

Utöver detta ger undervisningen inga exempel på hur eleverna bjuds in att delta i planeringen. Dock observeras vid några lektioner att lärare försöker att fånga upp elevers initiativ, genom att fortsätta diskutera ämnen som eleverna spontant introducerat.

Underlag från intervjuer och enkäter

I samband med lärarintervjun bekräftar en lärare att elevernas möjlighet till inflytande är kraftigt begränsat i undervisningen, och att detta delvis beror på okunskap om hur eleverna skulle kunna involveras och delvis på en ovilja att släppa kontrollen över undervisningen. En annan lärare beskriver att hon brukar jobba så som inspektörerna uppfattat vid lektionsbesöket, dvs genom att inventera elevernas intressen och fråga hur de tycker om att arbeta. Lärarna beskriver vidare att de sällan pratar med varandra eller andra lärare på skolan om dessa frågor och att det saknas samsyn kring vad elevinflytande är och vad detta innebär i respektive årskurs.

Eleverna kan i intervjun inte ge exempel på hur de givits möjlighet att ha inflytande över undervisningen. De beskriver undervisningen som styrd av läraren och läroboken. Eleverna berättar att de brukar få utvärdera undervisningen i slutet av terminen, men de har aldrig tagit del av resultatet av en sådan utvärdering eller på något sätt fått den kommenterad av läraren. Eleverna beskriver vidare att de inte märker någon förändring i undervisningen.

Eleverna har svårt att ge exempel på hur undervisningen har utformats för att utgå ifrån deras intressen. I någon grupp har en elevs intresse inneburit att man valt att se en film med elevens favoritmusiker. Att få möjlighet att välja uppgifter eller egna glosor uppfattar eleverna inte som möjligt. Eleverna beskriver vidare att de saknar en vardagsanknytning i undervisningen och ett sammanhang för de uppgifter som introduceras.

En granskning av Furudals centralskolas arbetsplan visar att de mål och aktiviteter som satts för elevinflytande huvudsakligen rör elevers arbete i klass- och elevråd samt elevernas förmåga att ta ansvar för sina studier.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande* har mer svagheter än styrkor. Skolinspektionen ser, under sitt besök på skolan, ett gott exempel på hur man kan arbeta för att ge eleverna möjlighet att planera undervisningen. I alltför stor utsträckning är dock undervisningen ett resultat av lärarens enskilda planering. Detta behöver skolan förändra. Dessutom

saknas samsyn om vad elevinflytande är och innebär och delvis kunskap om hur man som lärare kan arbeta för större delaktighet från eleverna.

B. Lektionernas innehåll – kursplanefokus

I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) och i kursplanen för engelska betonas att utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. I granskningen har Skolinspektionen särskilt uppmärksammat om detta får genomslag i undervisningen. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet. Skolinspektionen har därför även bedömt vilken kvalitet receptiva färdigheter (lyssna och läsa) och produktiva färdigheter (tala och skriva) har i undervisningen.

B 1. Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att använda engelska för att kommunicera i tal och skrift, fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation, uttrycka sina egna tankar på engelska samt uppfatta andras åsikter och erfarenheter, utvecklar sin förmåga att använda engelska muntligt i olika sammanhang för att berätta, beskriva och förklara samt att motivera sina åsikter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

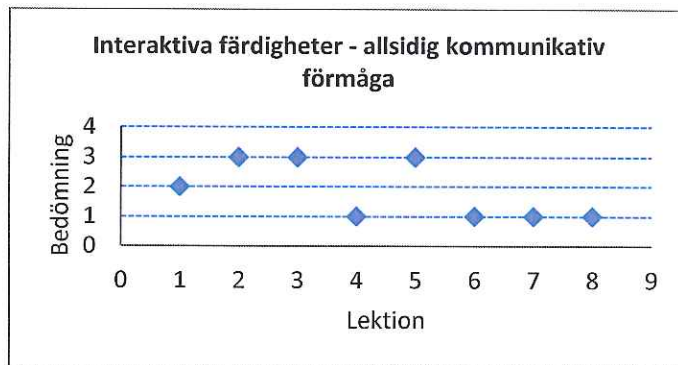
- Maximeras möjligheterna till användning av engelska i klassrummet?
- Innehåller lektionen aktiviteter där eleverna får träna på att förstå och göra sig förstådda på engelska?
- Skapas ett sammanhang för de uppgifter som utförs?
- Tillåts acceptabel och spontan engelska?
- Finns tal- och skrivuppgifter för att nå ett visst syfte eller speciell mottagare?
- Framhålls det funktionella med ett korrekt språk?
- Får eleverna feedback på hur de utför tal/skrivuppgifter?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 10 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Den undervisning Skolinspektionen observerar bedrivs till lika delar på svenska och på engelska. Lärarna börjar huvudsakligen instruktioner och förklaringar på engelska, men översätter regelmässigt till svenska, oavsett åldersgrupp och utan att ta reda på om det finns ett behov av översättning. Elevernas arbetsspråk är huvudsakligen svenska, men majoriteten av eleverna försöker att svara på engelska om de får en fråga från läraren och några använder spontant engelska som arbetsspråk sinsemellan. Det förekommer också i någon utsträckning att lärarna uppmuntrar eleverna att använda engelska om de behöver fråga läraren något eller när de svarar på frågor. Inte vid något tillfälle observerar inspektörerna hur läraren bemöter eller korregerar elevernas talade engelska. När elever berättar något med hjälp av svengelska uttryck eller på i övrigt nästan oförståelig engelska, tillåter sig läraren att förstå utifrån förkunskaper och utan att resonera kring vikten av att det blir begripligt även för dem som inte kan svenska. Det blir också tydligt att elever som har svårt att formulera ett svar ges alternativet att säga det på svenska, i stället för strategier och stöd för att kunna uttrycka sig på engelska. Vid ett tillfälle, då flera elever haft svårigheter att svara på frågor som kräver längre svar och istället svarat på svenska, frågar läraren vilket eller vilka ord som var svårt. "Inget speciellt ord. Det var helheten," svarar två elever.

Det talas trots detta en del engelska vid flera av de lektioner som besökts. Även i grupper i de lägre åldrarna förekommer goda exempel på hur läraren, genom att uppmuntra kommunikation och framhålla att kommunikation är viktigare än korrektion, lockar eleverna att försöka uttrycka sig i situationer som är utmanande med tanke på deras förkunskaper. De flesta lektioner inleds också med en kort uppvärmning – "let's talk about this and that" – som förefaller vara vanligt förekommande; inspektörerna observerar denna inledning i så gott som alla grupper och eleverna verkar veta vad som gäller utan instruktion. Denna övning organiseras dock så att läraren för ett kollektivt samtal med gruppen, där läraren är den mest aktiva talaren. Det finns således möjligheter till kommunikation som inte utnyttjas.

Överlag noterar inspektörerna att många övningar där eleverna får i uppgift att diskutera är organiserade så att frågor och svar är givna, till exempel faktafrågor på en

text de läst eller ja- eller nej-frågor från läraren. Kommunikationen uppträder således inte i ett sammanhang där man behöver kommunicera.

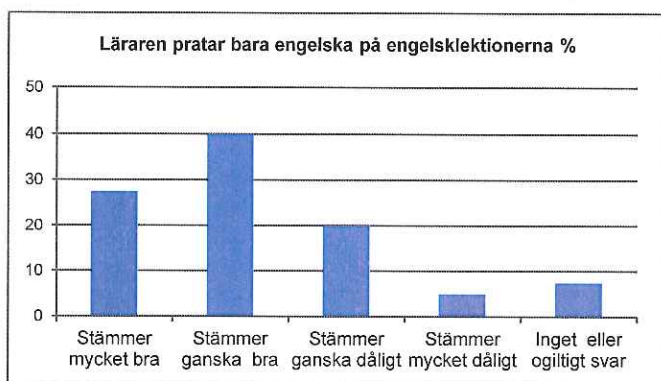
Underlag från intervjuer och enkäter

Lärarna berättar i intervjuer att kommunikation är ett viktigt inslag i deras engelskundervisning. Utöver att skapa utrymme för den typ av övningar som beskrivits ovan och glosförhör, beskriver lärarna inga strategier eller metoder för att målmedvetet utveckla elevernas kommunikativa förmåga.

Merparten av de elever Skolinspektionen talat med, beskriver att den kommunikation som förekommer huvudsakligen är styrd och till exempel kan vara att "läsa högt ur boken" eller "skriva och sedan läsa upp dialoger".

I elevenkäten ställs frågor kring användandet av engelska som arbetsspråk under lektionstid. Även av totalen framgår att eleverna upplever att läraren till viss del talar en del svenska och att eleverna gör det i ganska stor utsträckning. Fördelat per årskurs visar enkätsvaren att andelen positiva svar minskar för varje årskurs. I årskurs 9 anger 50 procent av eleverna att påståendet "Läraren pratar bara engelska på engelsklektionerna" stämmer dåligt eller ganska dåligt, för motsvarande fråga om elevernas språkanvändning är andelen negativa svar drygt 60 procent.

Figur 11 Fråga 5 i elevenkäten

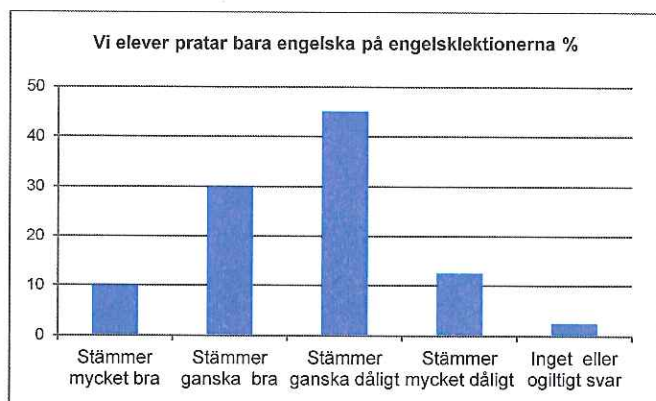

Figur 12 Fråga 6 i elevenkäten

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

20 (32)

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga* har mer svagheter än styrkor. En styrka i verksamheten är lärarnas tillåtande inställning till alla elevers försök att kommunicera, vilket uppmuntrar spontan kommunikation, oavsett språklig förmåga. Det är dock angeläget att undervisningen utvecklas så att den ger verkliga möjligheter till kommunikation. Dessutom behöver undervisningen inrymma inslag av respons och korrigering så att eleverna också ges förutsättningar att utveckla och förfinas sin förmåga att kommunicera i olika sammanhang och med olika syften. Det är också anmärkningsvärt att så stor del av undervisningen bedrivs på svenska, framförallt i de högre årskurserna.

B 2. Receptiva färdigheter – lyssna och läsa

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att läsa olika slags texter för upplevelser, information och kunskaper, utvecklar sin förmåga att använda hjälpmedel och kritiskt granska informationskällor.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter så att förförståelse skapas?
- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som underlättar hörförståelse eller läsförståelse?
- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter i ett sammanhang?
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna till eller läsa olika slags texter (upplevelser, information, kunskaper)?
- Används olika typer av media för lyssnande och läsning?
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda hjälpmedel och att kritiskt granska informationskällor?

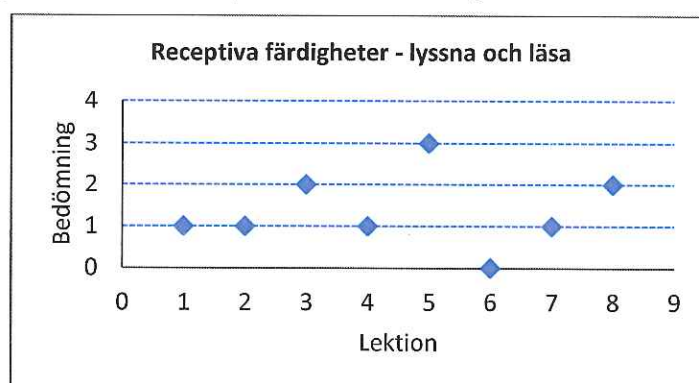
Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

21 (32)

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer**Figur 13** I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
 0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Sex av de åtta lektioner Skolinspektionen besöker behandlar texter i elevernas lärobok. Läsandet är således en vanligt återkommande del i den observerade undervisningen. Vidare tycks läroboken vara en viktig källa för de texter som eleven möter. Undervisningen innehåller få exempel på metoder och strategier som tränar och utvecklar elevernas läsande. Eleverna får endast vid några tillfällen på förhand en uppgift till den text de ska läsa eller lyssna på. Vid någon lektion lägger läraren sig vinn om att skapa förförståelse för innehållet eller förklara eventuellt svåra ord. Vid enstaka tillfällen hänvisas eleverna till de ordböcker som finns tillgängliga i klassrummet, men det är vanligare att läraren agerar ordbok.

I den efterföljande bearbetningen får eleverna svara på frågor till texten. Dessa rättas sedan av läraren, men det förekommer inte att man resonerar om hur eleven kom fram till detta svar eller om det finns alternativa svar. Uppföljning av förståelse är också begränsad till detaljer i texten, till exempel, vilken veckodag utspelades texten, vad hette huvudpersonens kompis eller var hittade hon sedeln. Eleverna uppmanas sällan att reagera på helheten eller budskapet eller resonera kring textens syfte. Det ges således en begränsad möjlighet, under de observerade lektionerna, att träna och utveckla sin förmåga att läsa olika slags texter för upplevelser, information och kunskaper.

Underlag från intervjuer och enkäter

Dnr 40-2010:2594
2011-03-17
22 (32)

Av lärarenkäterna och intervjuer framkommer endast ett fåtal exempel på strategier som läraren använder för att ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att förstå talad och skriven engelska. Någon lärare beskriver att funktionella strategier kan vara att ge en förförståelse genom att diskutera bilder eller relatera ämnet till något eleverna känner till samt att på förhand gå igenom svåra ord. I övrigt uppges endast att lärare uppmanar eleverna att inte "hänga upp sig på enstaka ord, utan att se till helheten" samt att låta eleverna höra talad engelska ofta.

Som nämnts ovan, visar Skolinspektionens observationer att de lektioner som besökts innehållit en stor del läsande. Eleverna bekräftar att de besökta lektionerna varit "typiska" engelsklektioner, men ger också uttryck för att de läser för lite. Eleverna ger också uttryck för en önskan att få möjlighet till mer fri läsning. De upplever att undervisningen är starkt läromedelsstyrd och att de texter de läser valts på grundval av att de ingår i läroboken.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa* har mer svagheter än styrkor. I intervjuer framkommer att det finns lärare som känner till fungerande strategier för att träna elevernas förståelse av talad och skriven engelska. Det är dock angeläget att skolan säkerställer att undervisningen planeras så att den fullt ut ger eleverna förutsättningar att utvecklas mot de nationella målen. Undervisningen måste i större utsträckning inrymma läsande för olika syften, såsom upplevelse, kunskap och information, inte bara för att träna förståelsen av de ord och fraser som finns i texten. Dessutom behöver undervisningen ge eleverna kunskap om olika strategier som de kan använda för att ta sig runt svårigheter i läsningen och lyssnandet.

B 3. Produktiva färdigheter – tala och skriva

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att uttrycka sig varierat och säkert i skrift för att berätta, beskriva och förklara samt motivera sina åsikter, utvecklar sin förmåga att analysera, bearbeta och förbättra språket mot allt större variation och säkerhet.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som hjälper eleverna att utveckla sitt tal och sitt skrivande?
- Skapas ett sammanhang för tal- och skrivuppgifter?
- Får eleverna såväl form- som kommunikationsfokuserade uppgifter?
- Ges eleverna möjlighet att berätta, beskriva, argumentera?
- Tränas eleverna i att anpassa sitt språk till olika syften och mottagare?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva*:

Dnr 40-2010:2594

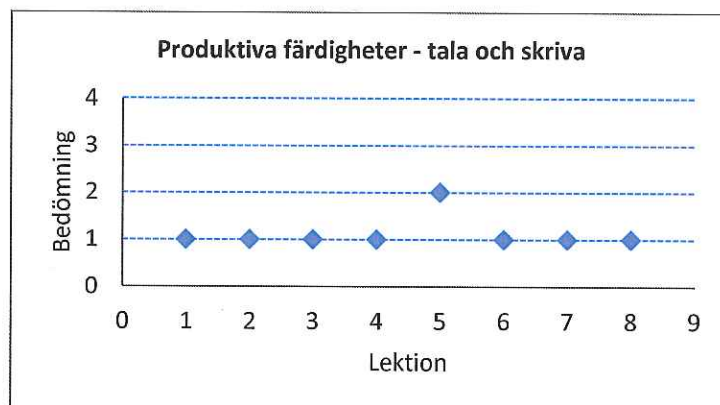
2011-03-17

23 (32)

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
X			

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 14 | diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt
 0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under de lektioner som Skolinspektionen besöker, observeras mycket lite skriftlig produktion och inget fritt skrivande. Eleverna arbetar huvudsakligen i den workbook som hör till läroboken. En del övningar som kräver att eleverna talar genomförs. Till exempel får eleverna i uppgift att berätta om sitt jullov och svara på frågor till en text. Dessa uppgifter genomförs dock utan att förklara syftet med övningen, eleverna ges ingen möjlighet att på förhand ta reda på svåra ord och uttryck, skriva ner stödord eller på annat sätt använda olika strategier för att främja förmågan att uttrycka sig muntligt. Elever som har svårt att formulera det de vill ha sagt, uppmanas berätta på svenska i stället. Några av dessa elever uppger också att det är just att sammanfoga ord och fraser till en helhet som motsvarar det de vill berätta, som är svårigheten. Trots detta görs ingen gemensam översättning för att hjälpa eleverna att uttrycka det önskade innehållet. Inget resonemang om strategier förs heller, trots att eleverna uttrycker ett behov därav.

Det finns inslag i undervisningen som syftar till att utveckla de delfärdigheter som ingår i muntlig och skriftlig produktion. Exempel på detta är uppgifter för att stärka elevernas ordförråd och kunskaper om grammatik. I något fall ges eleverna möjlighet att arbeta med att träna in nya ord under lektionstid. När nya ord introduceras till en läxa sker detta genom att läraren instruerar eleverna att "alla ord mellan *crap* och *pleased* i ordlistan i läroboken" eller genom att snabbt läsa upp valda ord. Ingen träning eller diskussion kring stavning, uttal eller användning förekommer.

Den grammatik som tränas utgår ifrån lärobokens disposition och inte utifrån elevernas behov och pågående uppgifter. Arbetet blir således mer av ett mekaniskt arbete med att

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

24 (32)

ylla i rätt ord eller avsluta en mening, än ett målinriktat arbete för att behärska engelskan i ett givet sammanhang eller situation.

Under de observerade lektionerna iakttar inspektörerna inte vid något tillfälle hur lärarna följer upp vanligt förekommande fel i den engelska eleven talar och skriver. "Svenska" eller i princip obegriplig engelska passerar utan kommentar eller korrigering. Vanligt förekommande uttalsbrister, även i samband med glosförhör, godkänns.

Underlag från intervjuer och enkäter

I intervjuer med lärare uppges avsikten av korrigeringar av vanligt förekommande språkfel vara en medveten strategi. Anledningen är att de vill skapa en trygghet så att eleverna vågar tala engelska. Att våga tala är också den strategi som huvudsakligen lyfts fram i såväl intervjuer som enkäter när det rör lärarens arbete med att ge eleven förutsättningar för att utveckla förmågan att uttrycka sig muntligt. Även för skriftlig produktion anges "att tro på sig själv" som en viktig strategi. Andra strategier som lärarna lyfter fram är att skriva om med egna ord, slå i ordlistor eller fråga en klasskamrat. Någon lärare beskriver dock att uppgifter såsom att repetera enkel meningsbyggnad, initiera skrivande utifrån givna frågor eller en bild kan vara sätt att utveckla elevernas förmåga att formulera sig i skrift. Sammantaget, ges således Skolinspektionen få exempel på konkreta språkliga strategier som lärarna presenterar för eleverna. Detta bekräftar inspektörernas observationer från lektionsbesöken.

Lärarna kommenterar det sparsamma skrivandet under de observerade lektionerna med att arbetet med att utveckla elevernas skriftliga produktion huvudsakligen är förlagt till årskurs 9, och framförallt inför det nationella ämnesprovet. I övriga årskurser beskrivs arbetet med elevernas skrivande som "lite här och lite där, men inget medvetet långsiktigt arbete."

I intervjuer med elever bekräftas detta. Eleverna har svårt att ge exempel på skrivuppgifter som de genomfört, och lyfter i något fall fram att de översatt en engelsk text till svenska och skrivit ner översättningen. Vidare beskriver eleverna att de huvudsakligen arbetar i läromedlets workbook. Samtliga elever uppger dock att fritt skrivande förekommer i någon, om än begränsad, mån.

Vad gäller möjligheten att öva talande beskriver eleverna att detta förekommer i liten omfattning. Eleverna uppger att de huvudsakligen talar engelska för att fråga läraren något eller svara på en fråga när en text eller övning går igenom. De elever Skolinspektionen talar med kan inte dra sig till minnes att de haft övningar som syftat till att träna muntlig produktion. De talövningar de beskriver består också mer av att läsa upp än att tala; eleverna läser nya texter högt, skriver och läser upp egna dialoger m.m.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva* är mestadels svagt. Den nationellt fastställda kursplanen beskriver förmågan att använda strategier för att lösa språkliga problem som centrala inslag i skriftlig och muntlig produktion. Undervisningen behöver därför utvecklas så

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

25 (32)

att eleverna ges förutsättningar för att utveckla detta. Vidare är det angeläget att skolan ser över ämnets planering så att eleverna kontinuerligt ges möjlighet att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i skrift. Lärande är en långsiktig process där färdigheter ska utvecklas och befästas och ingen delfärdighet kan därför lyftas ut och tränas i en viss årskurs eller termin.

B 4. Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven

- utvecklar sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i engelsktalande länder och göra jämförelser med egna erfarenheter.

- fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

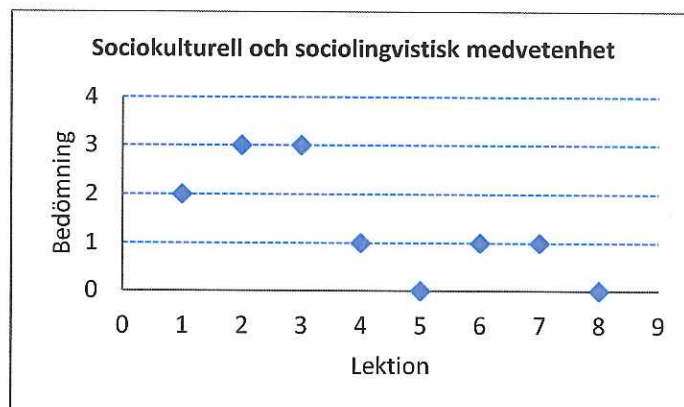
- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan olika språkbruk i sammanhang och områden där engelska används?
- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan egna erfarenheter och olika levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer, kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet **Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet**:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 15 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av åtta lektioner

1 = mestadels svagt, 2 = mer svagheter än styrkor, 3 = mer styrkor än svagheter, 4 = mestadels starkt

0 = går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

På sex av åtta observerade lektioner innehåller det material som används referenser till engelsktalande kulturer och regionala varianter av målspråket. I begränsad mån förekommer också kulturella jämförelser. Till exempel diskuteras kort den eventuella engelska motsvarigheten till EPA-traktor och varför det på en bild i läroboken finns en tvättmaskin i köket.

Dessa inslag kommenteras dock endast vid enstaka tillfällen och diskuteras inte. En klass arbetar med mat- och köksvokabulär. Läroboken innehåller listor på skillnaderna mellan brittisk engelska och amerikansk standardengelska, men dessa kommenteras inte. En elev frågar om skillnaden mellan *laundry* och *washing* och får förklaringen att det kan vara stora skillnader mellan amerikansk och brittisk engelska. Ingen övrig diskussion förs om de stora skillnader i vokabulär som finns inom området mat och hushåll. Även i övrigt används inte lärobokens möjligheter. Sociolingvistiska skillnader noteras men utvecklas inte alltid optimalt. En text avlyssnas där talarna har ett uttal präglat av cockney, utan att uttalet kommenteras, varken till form eller stil. En text som handlar om amerikanska lagar går snabbt igenom, och ett flertal elever uppfattar att det rör sig om svenska bestämmelser. Texter och övningar med vanliga idiomatiska uttryck ingår i undervisningen, men dessa fraser varken förklaras eller lyfts fram.

Underlag från intervjuer och enkäter

Av lärarenkäter framkommer att ett nytt projekt, om Irland, ska inledas veckan efter Skolinspektionens besök. Detta arbete uppges vara inriktat mot målet att utveckla sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i engelsktalande länder och göra jämförelser med egna erfarenheter.

Eleverna beskriver att engelskundervisningen till viss del ger dem kunskap om engelsktalande kulturer. De känner dock inte igen att de givits möjlighet att aktivt jämföra sina egna erfarenheter och levnadssätt med de kunskaper de förvärvar om förhållanden i andra länder. Eleverna beskriver att de vet ganska lite om de språkliga

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

27 (32)

skillnader som finns mellan olika regionala varianter av engelska. Ibland kan sådana frågor lyftas i undervisningen, om en elev frågar om något ord, men inte annars.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet* har mer svagheter än styrkor. Det är angeläget att skolans arbete med att utveckla elevernas medvetenhet om de olika språkliga och kulturella uttryck som ryms i de engelsktalande samhällena utvecklas. Kunskap om olika levnadsvillkor och kulturer kan förvisso studeras i särskilda projekt, men måste också ingå naturligt i undervisningen då ämnet syftar till att ge en bakgrund till och ett vidare perspektiv på de samhälls- och kulturyttringar som eleverna möter genom teve, internet och internationella kontakter med mera.

C. Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete

Ur 1985 års Skollag:

Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet (1 kap. 2 §).

Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas (2 kap. 2 §).

Ur Lpo 94:

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål... Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas...

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen...

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,...

Läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen...

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Tar rektorn det pedagogiska ansvaret för att engelskundervisningen som helhet inriktas på att nå de nationella målen?
- Finns ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning, utvärdering och åtgärder i engelskundervisningen?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen ger likvärdiga möjligheter att nå målen i alla grupper?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen bedrivs av lärare med utbildning för sådan undervisning?

Dnr 40-2010:2594
2011-03-17
28 (32)

- Ser rektorn till att lärare får relevant kompetensutveckling?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
	X		

Underlag från intervjuer och enkäter

Furudals centralskola har under innevarande termin en vikarierande rektor som tillträdde i november 2010. I intervju med rektorn framkommer att hon inte har bildat sig någon uppfattning om engelskundervisningens kvalitet eller resultat. Vidare beskriver rektor att hon saknar rutiner för att utvärdera undervisningen. Rektor uppger också att hon saknar kunskap om grundskolans författningar och frågeställningar, då hon tidigare arbetat på gymnasieskolan.

Sedan rektorn tillträdde vid skolan har hon dock identifierat två huvudsakliga utvecklingsområden för verksamheten: arbetet med normer och värden samt arbetsgången kring särskilt stöd. Denna bild överensstämmer med Skolinspektionens bedömning, utifrån observationer, dokumentstudier och intervjuer. Rektor ger exempel på åtgärder som genomförts för att komma till rätta med problemen. Dessa innefattar till exempel grupphandledning med lärarna för att skapa samsyn kring värdegrundsfrågor. Dessutom har skolans speciallärare fått i uppgift att se över och utveckla skolans åtgärdsprogram.

Utöver detta redogör rektorn inte för några åtgärder för att öka elevernas måloppfyllelse eller undervisningens kvalitet. Rektor uppger att hon inte har någon bild av hur det går för de elever som nu läser engelska vid skolan. Hon berättar vidare att hon inte ser att hon under den begränsade tid hon är vid skolan har möjlighet att vara pedagogisk ledare i alla ämnen.

Av intervjuer med lärarna framkommer att lärarna inte sett någon resultatsammanställning för ämnet. En av lärarna har reflekterat över att knappt hälften av eleverna i år 6 klarade det nationella ämnesprovet i engelska då de gick i årskurs 5, men orsaken till detta har inte analyserats. Den andra läraren känner inte till detta förhållande. Den lärare som vanligtvis undervisar och sätter betyg i årskurs 9 känner till att skolan har en stor andel elever med *Godkänt* i betyg, och förhållandevis få *Väl godkända* eller *Mycket väl godkända* betyg. Detta förhållande har dock inte analyserats av skolan. Varken ordinarie eller vikarierande rektor efterfrågar några sammanställningar av nationella ämnesprovets resultat eller dessa resultat i relation till slutbetyg, men vill se resultat för slutbetyg och utvärderingar. Från och med i år har man, på den ena engelsklärarens initiativ, bestämt att provresultatet på det nationella

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

29 (32)

provet ska jämföras med betyget från höstterminen i årskurs 9, för att ge mer information om lärarens bedömning i relation till elevens provresultat.

Lärarna beskriver vidare att de inte uppfattar att rektorn är förtrogen med deras undervisning eller med de behov som eleverna har. De beskriver att rektorn gett uttryck för en önskan om tydlighet och ordning och reda, men i övrigt saknas en pedagogisk styrning och uppföljning av verksamhetens kvalitet. Lärarna beskriver vidare hur majoriteten av eleverna i en årskurs har svårigheter i nästan samtliga ämnen, men att de är osäkra på om rektorn känner till detta och har agerat i ärendet. Rektorn uppger att hon inte känner till detta.

Vidare saknas struktur och tydlig intention för ämnessamverkan, och lärarna uppger att de i större utsträckning skulle behöva föra gemensamma pedagogiska diskussioner samt arbeta för att säkerställa likvärdigheten i undervisningen och bedömningar. I dagsläget finns ett nätverk med Rättviksskolan, men lärarna beskriver att de träffas allt för sällan för att denna samverkan ska bli verkligt relevant och effektiv. Rektorn beskriver i intervjuer att det saknas samverkan inom skolan och att detta lett till att arbetslagen för förskoleklassen och årskurserna 1 till 5 inte har tillräckliga kontakter med arbetslaget för årskurserna 6 till 9.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete* har mer svagheter än styrkor. Rektorn har identifierat två viktiga utvecklingsområden för skolan, men är i dagsläget inte pedagogisk ledare vad gäller engelskundervisningen. Avsaknaden av rutiner för att inhämta kunskap om undervisningens kvalitet och elevernas resultat samt den bristfälliga analysen och uppföljning av detta väger tungt i bedömningen. De många utvecklingsområden som Skolinspektionen uppmärksammat i denna granskning samt det faktum att undervisningen till viss del bedrivs på för låg nivå måste föranleda skolan att skyndsamt vidta förbättringsåtgärder i undervisningen, i synnerhet med tanke på att så många av skolans elever inte når mer än Godkänt i engelska.

D. Särskilt stöd i engelska

Ur 1985 års Skollag:

I utbildningen ska hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (1 kap. 2 §).

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet (4 kap. 1 §).

Ur Lpo 94:

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver...- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,

Ur grundskoleförordningen 5 kap. (Särskilda stödinsatser):

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

30 (32)

Beslut om särskilt stöd enligt detta kapitel fattas av rektorn, om inte något annat följer av 5 och 10 §§.

Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. ...

Utgångspunkt vid granskningen:

- Får elever som behöver särskilt stöd sådant?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Särskilt stöd i engelska:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
X			

Underlag från intervjuer och enkäter

Lärarna beskriver att skolan har en god tillgång till kompensatoriska hjälpmedel. Dessutom finns en stödfunktion, *Lugnet*, dit eleverna kan vända sig för att få hjälp och stöd i vissa ämnen. I *Lugnet* arbetar bland annat skolans speciallärare.

Skolinspektionen har tagit del av skolans skriftliga dokumentation för arbetet med särskilt stöd. För detta finns olika handlingsplaner upprättade. Dessa är till viss del motsägelsefulla och det är inte alltid tydligt vem som har ansvar för vad. I intervjuer med lärare står det klart att rutinerna är okända hos personalen. Den ena läraren uppger att hon har upprättat flera åtgärdsprogram, men aldrig medverkat i någon kartläggning av elevens svårigheter. Det framkommer vidare att åtgärdsprogram upprättas av skolan, ibland efter att en åtgärd beslutats och genomförts, och därefter postas till föräldrarna för påseende och godkännande. Exempelvis finns det inget åtgärdsprogram som ligger till grund för den förändring som gjorts för de elever i årskurs 7 som nu läser engelska i lugnare tempo och i mindre grupp, och ingen information har, enligt lärarna, nått vårdnadshavarna. Lärarna uppger att åtgärdsprogram kommer att upprättas i efterhand och kommuniceras med hemmet.

De åtgärdsprogram Skolinspektionen tagit del av bekräftar bristerna i rutinerna. Elevens behov av särskilt stöd framgår inte och det är inte klart vilket eller vilka mål eleven behöver hjälp att nå. Det framgår inte alltid av åtgärderna vad som är skolans ansvar. Dessutom framgår det sällan hur åtgärderna ska följas upp. I några fall har Skolinspektionen haft tillgång till en serie av åtgärdsprogram för enskilda elever. Här blir också tydligt att samma mål och samma svårigheter beskrivs i åtgärdsprogram år efter år med i princip samma åtgärder.

Dnr 40-2010:2594

2011-03-17

31 (32)

Lärarna beskriver i intervjuer att skolan inte alltid gör någon utredning av elevers behov. En lärare beskriver att en klass uppvisar svårigheter i flera ämnen och att hon har uppmärksammat rektorn på detta. Den vikarierande rektorn beskriver dock att hon inte har kunskap om detta. Rektorn uppger vidare att arbetsgången inte är tillfredställande och att denna har omarbetats och ska förtydligas för personalen. Den nya arbetsgången innebär, enligt rektorns uppgifter vid intervjun, bland annat att arbetslagen ansvarar för att en kartläggning sker och att det tydliggörs att uppföljning ska ske inom sex veckor från åtgärdsprogrammets upprättande. Dessutom ska åtgärdsprogrammets kvalitet förbättras genom att specialläraren stöttar de lärare som så önskar vid upprättandet. Rektorn beskriver vidare att en signal till rektorn och elevvårdsteamet görs när arbetslaget upplever att de inte kan komma vidare själva. Det är oklart hur rektorn avser organisera arbetet för att kunna säkerställa att hon får kunskap om elever i behov av särskilt stöd och kan se till att en utredning kommer till stånd.

Genom intervjuer med lärarna framkommer också att åtgärdsprogram inte alltid kommuniceras vid exempelvis lärarbyte, och att de inte alltid känner till om elever som de undervisar har åtgärdsprogram. Drygt hälften av eleverna i årskurs 6 nådde inte målen för engelska när de gick i årskurs 5. Trots detta har, enligt undervisande lärare i årskurs 6, ingen överlämning skett. Som tidigare nämnts, har skolan i samband med terminsstarten organiserat två årskursintegrerade engelskgrupper för årskurserna 6 och 7. I den ena gruppen finns en permanent resurslärare och gruppen leds av skolans speciallärare. Gruppen beskrivs som organiserad utifrån stödbehov. Eftersom åtgärdsprogram inte upprättats, har denna lärare därför inför terminsstarten ingen kunskap om elevernas behov. Det saknas således pedagogisk plan för hur arbetet i gruppen ska bedrivas för att möta elevernas behov. Skolinspektionens observationer visar att eleverna i den nya lilla gruppen inte har ett enhetligt stödbehov. Vidare kan inte någon av lärarna redogöra för den pedagogiska bevekelsegrunden. Rektorn uppger i intervjuer att gruppen är sammansatt på lärarinitiativ för att "röra om lite i gruppen" och kan således inte redogöra för vilka stödinsatser eleverna ska få i den blå gruppen.

Av skolans senaste kvalitetsredovisning framgår att arbetet med särskilt stöd är och har varit ett prioriterat område. Den nuvarande specialläraren har fått i uppgift att se över arbetsrutiner och åtgärdsprogram. Det är dock inte tydligt vilket målet för detta arbete är eller vilka brister man har uppfattat i arbetet hitintills. Rektorn uppger i intervjuer att hon också identifierat detta som ett viktigt utvecklingsområde, och att specialläraren har fått i uppdrag att driva igenom den förtydligade arbetsgången.

I Skolverkets inspektionsrapport från år 2004 bedömer Skolverket bland annat att skolan behöver vidta åtgärder för att säkerställa att alla elever ges det stöd de har rätt till och att samarbetet inom skolan rörande övergångsrutiner behöver utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Särskilt stöd i engelska är mestadels svagt*. Skolan utreder inte vilket behov av stöd elever med svårigheter i studierna har. Av åtgärdsprogrammen framgår inte vilka åtgärder skolan

Dnr 40-2010:2594
2011-03-17
32 (32)

ska vidta. Vidare är uppföljningen bristfällig. Sammantaget leder dessa brister till att skolan inte kan säkerställa att de elever som är i behov av särskilda stödinsatser får tillgång till sådana. Den bristande kommunikeringen av åtgärdsprogrammen och de uteblivna utredningarna har också lett till att elever inte får tillgång till det stöd de behöver.

Sammanställning av svar i genomförd elevenkät i Furudals Centralskola

På följande sidor redovisas diagrammen för Furudals Centralskola där enkäten har besvarats av totalt 40 elever.

Genomförande

Elevenkäten görs efter Skolinspektionens besök på engelsklektioner i årskurserna 6-9. Enkäterna delas ut i pappersform av Skolinspektionens inspektörer och eleverna får en kort muntlig instruktion.

Urvalet är de elever som är närvarande under lektionen. Eventuellt frånvarande elever ges inte möjlighet att besvara enkäten.

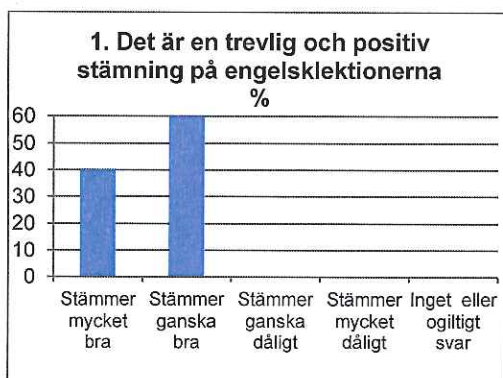
Resultaten redovisas i två olika typer av diagram. I diagrammen för **hela skolan** finns samtliga elevers svar inräknade. Diagrammen för **pojkar och flickor** redovisar svaren uppdelat på kön. De elever som glömt att fylla i detta räknas som ett internt bortfall men de finns inräknade i diagrammen för hela skolan.

I diagrammen finns en stapel för inget eller ogiltigt svar. Där återfinns elevenkäter med obesvarade frågor och frågor som är besvarade med markeringar för flera svarsalternativ.

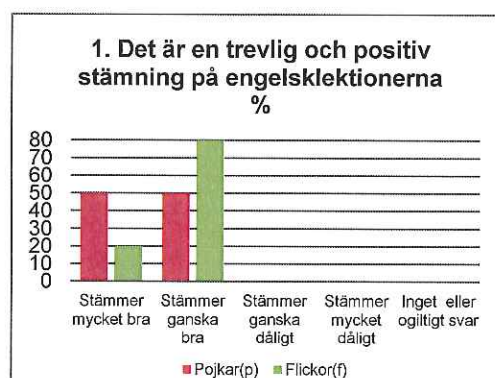
Ytterligare information om arbetet med elevenkäterna i kvalitetsgranskningen kommer att redovisas i den slutliga rapporten.

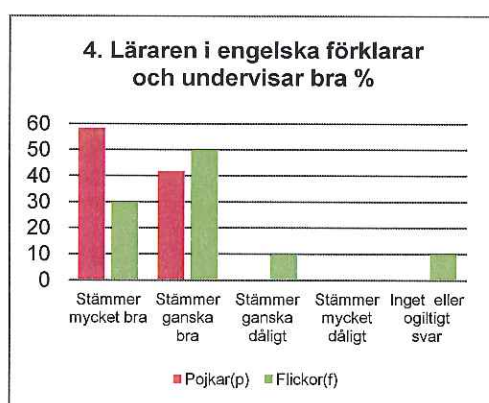
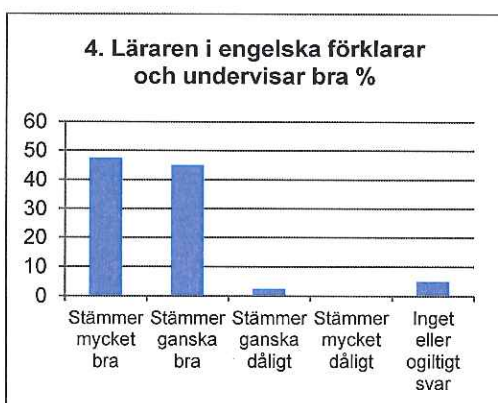
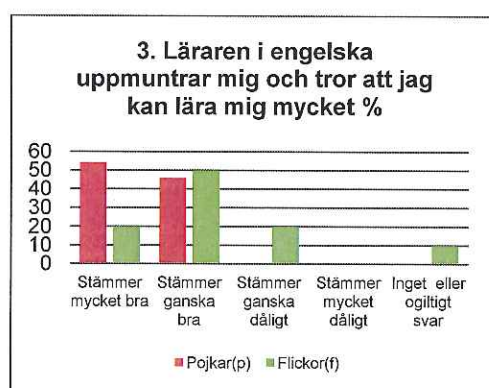
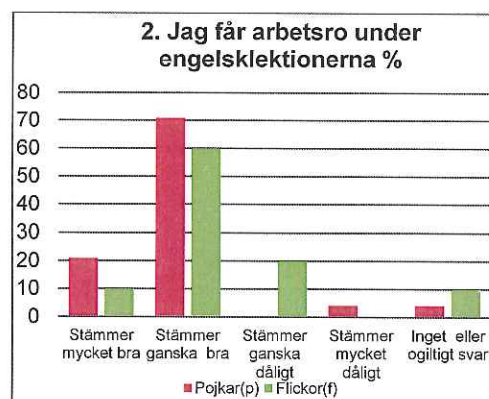
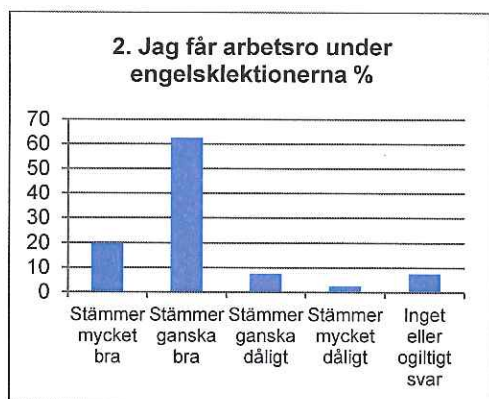
Sammanställning

Hela skolan

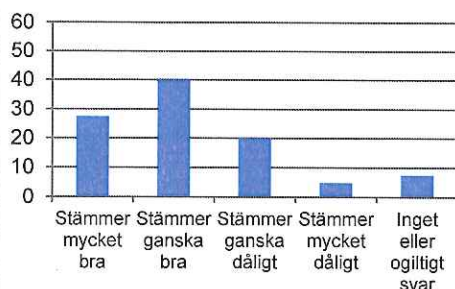

Pojkar och flickor

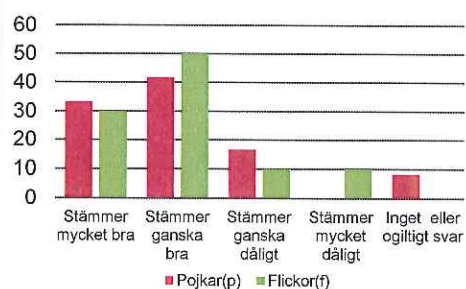

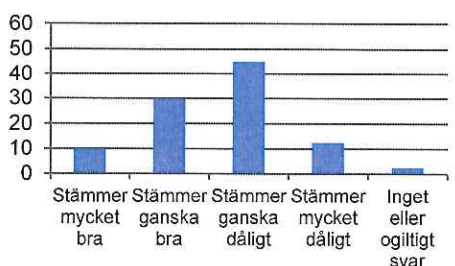
5. Läraren pratar bara engelska på engelsklektionerna %

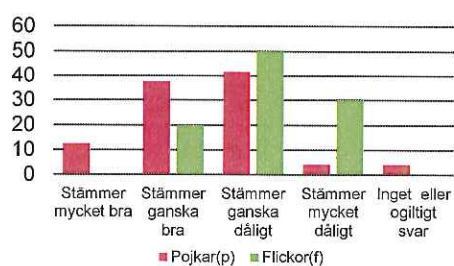
5. Läraren pratar bara engelska på engelsklektionerna %

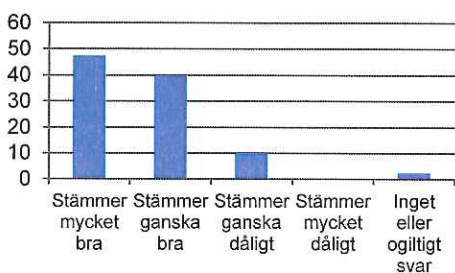
6. Vi elever pratar bara engelska på engelsklektionerna %

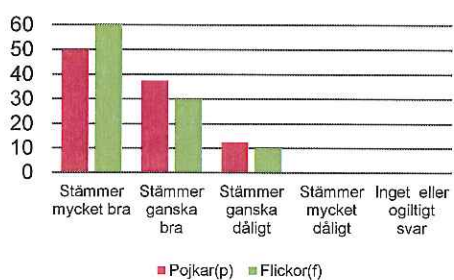
6. Vi elever pratar bara engelska på engelsklektionerna %

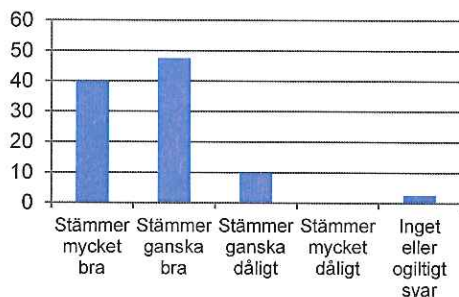
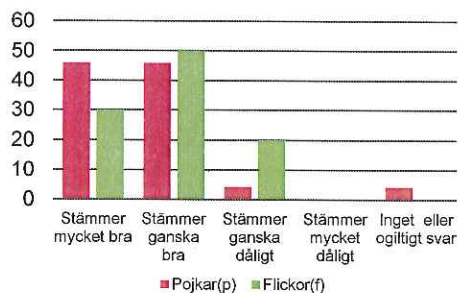
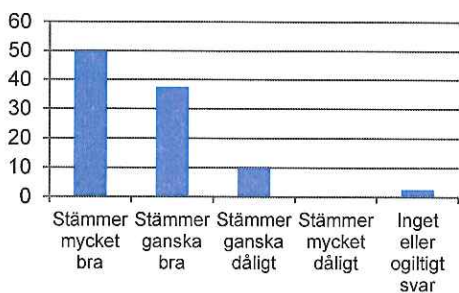
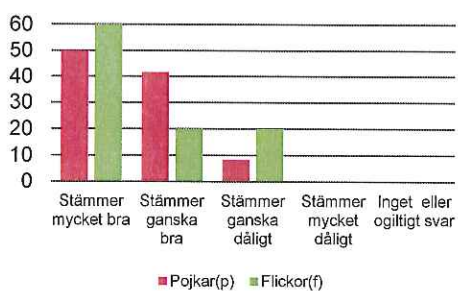
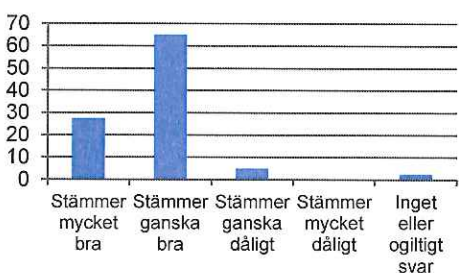
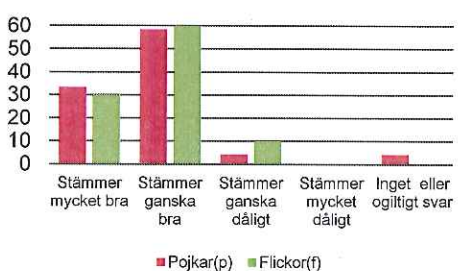

7. Läraren presenterar målen i kursplanen för engelska %

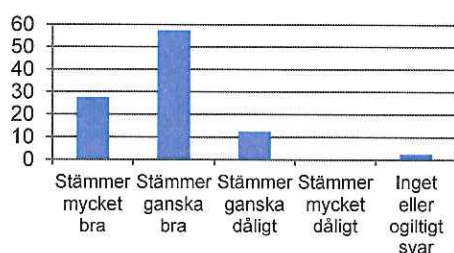

7. Läraren presenterar målen i kursplanen för engelska %

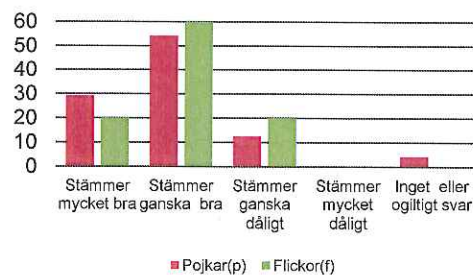

8. Vi får reda på vad vi ska kunna för att få olika betyg i engelska %**8. Vi får reda på vad vi ska kunna för att få olika betyg i engelska %****9. Jag får den hjälp jag behöver i engelska %****9. Jag får den hjälp jag behöver i engelska %****10. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att prata engelska %****10. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att prata engelska %**

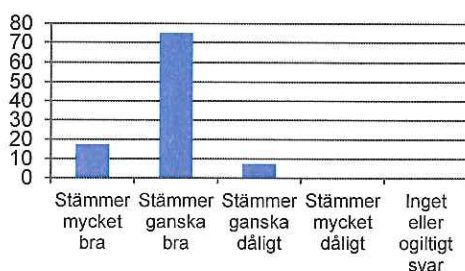
11. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att skriva engelska %

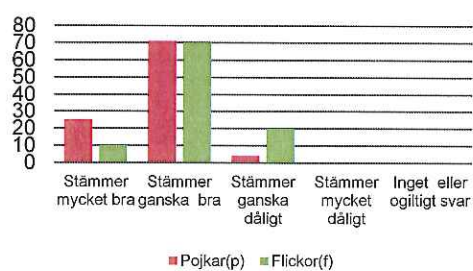
11. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att skriva engelska %

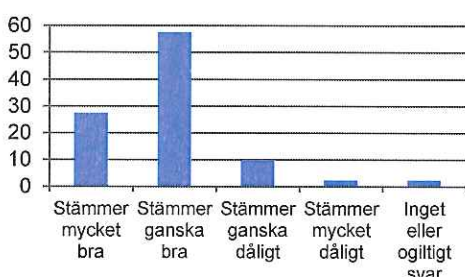
12. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelsk text när vi läser %

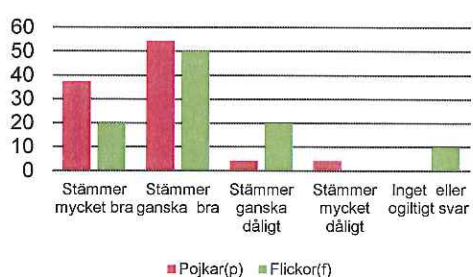
12. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelsk text när vi läser %

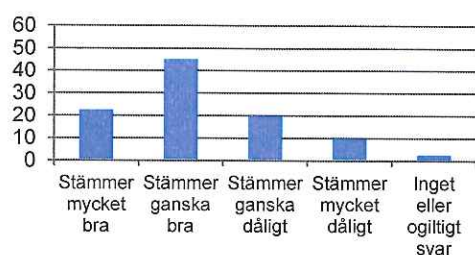
13. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelska när någon annan pratar %

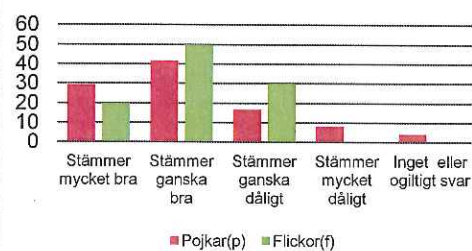
13. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelska när någon annan pratar %

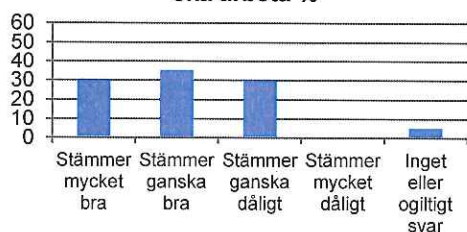
**14. Vi elever kan påverka
innehållet på engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

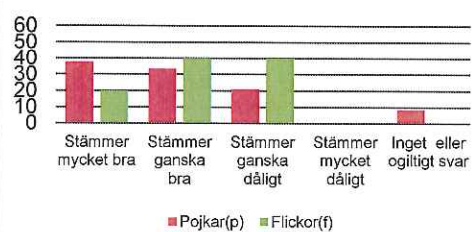
**14. Vi elever kan påverka
innehållet i engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

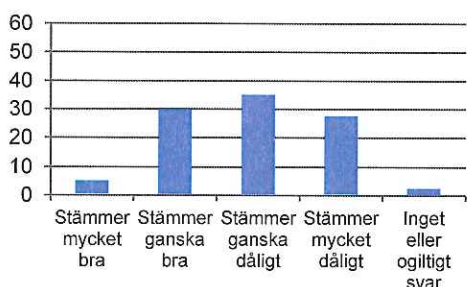
**15. Vi elever kan påverka
arbetssättet på
engelsklektionerna dvs. hur vi
ska arbeta %**

**15. Vi elever kan påverka
arbetssättet på
engelsklektionerna dvs. hur vi
ska arbeta %**

**16. Vi använder datorer på
engelsklektionerna %**

**16. Vi använder datorer på
engelsklektionerna %**

